

TÁC PHẨM DỰ THI
LIÊN HOAN PHÁT THANH TOÀN QUỐC LẦN THỨ XVI – 2024

**Tác phẩm: Biến di sản thành tài sản – Đồng bào dân tộc thiểu số
làm rạng danh văn hóa cha ông!**

Tác giả: Hồ Hải Huyền

Thể loại: Chương trình chuyên đề

Ngày phát: 07 tháng 4 năm 2024

Thời lượng: 29 phút 19 giây

Phát trên sóng: VOV2 – Đài TNVN

Nhạc hiệu

Nhạc vui

PV: Quý vị và các bạn thân mến! Từ món quà quê giản dị thành hàng hóa, thổ cẩm xuất ngoại chu du tận xứ người, nét văn hóa truyền thống trở thành sản phẩm du lịch hút khách... Vâng, đồng bào dân tộc thiểu số nước ta đang phát huy những vốn quý của tổ tiên, biến di sản thành tài sản, làm rạng danh bản sắc văn hóa cha ông.

Chương trình hôm nay, mời quý vị và các bạn cùng tôi hòa mình vào cuộc sống năng động, hội nhập ấy của đồng bào dân tộc thiểu số! Tôi là Hải Huyền!

Nhạc vui

Thích ứng tìm chỗ đứng, quà quê thành sản phẩm ocop 3 sao

Hiện trường giới thiệu hàng hóa + khách trò chuyện

+ Đây là bánh xén, là bánh của người dân tộc Thái Trắng chúng em. Nó được làm từ gạo nếp nướng, một loại gạo nếp nướng dẻo nhất.

+ Xong rồi làm thế nào?

+ Đồ xôi lên rồi giã, cán

+ Không bây giờ về làm gì ăn?

+ Em giới thiệu cho bác, cán mỏng, phơi khô lên. Bây giờ sản phẩm đem lên đây các bác chỉ cần chiên dầu, đảo đi đảo lại, chiên như phồng tôm thì các bác lấy cái đĩa vớt ra. Có hướng dẫn sử dụng ở đây.

....

PV: Trong không gian trưng bày sản phẩm làng nghề truyền thống tại Hoàng Thành Thăng Long, Hà Nội, chị Lò Thị Miên – người Thái Trắng ở thị xã Mường Lay, tỉnh Điện Biên đang hồ hởi giới thiệu món bánh khâu xén cho du khách thủ đô. Những lát bánh được chiên phồng lên đầy màu sắc vì được tẩm ướp từ lá cây rừng đang hấp dẫn khách tham quan.

Hiện trường trò chuyện

Tiếng nhai khâu xén

+ Khá là ngon miệng. Vừa giòn, vừa ngọt. Thích hợp để ăn vặt. Mình ở Kon Tum.

Chị Miên: Đây là món cổ truyền của cha ông để lại. Trước kia, ông bà nói là rất là khó khăn, không có tiền để mua bánh, mua kẹo nên tận dụng gạo nếp của mình để làm bánh cho các con ăn. Đầu tiên làm cúng giỗ tổ tiên. Cúng xong mang cho các con ăn. Đến thời nay các bạn khắp nơi đến chơi và làm quà biếu thì ai cũng khen ngon. Từ đó, các chị mang ra thị trường để bán ngoài chợ, nhỏ lẻ thôi. Ngoài chợ cũng bán được, số lượng cũng khá lớn thì được vào ocop và đã trở thành sản phẩm ocop 3 sao hiện tại.

Tiếng hiện trường

PV: Giờ thì khẩu xén không chỉ được làm trong dịp Tết cổ truyền của người Thái, nó đã thành mặt hàng sản xuất quanh năm. Năm được thị hiếu người tiêu dùng, bản lại có nhiều chị em phụ nữ khéo tay, hay làm, chị Lò Thị Miên cùng con gái của mình mạnh dạn thành lập hợp tác xã Hoa Ban Trắng ở bản Bắc, xã Lay Nua, thị xã Mường Lay để tập trung nhân công sản xuất. Hai mẹ con cũng nghiên cứu mẫu mã, bao bì, tìm ra công thức chung nhất cho hương vị khẩu xén nên đã mở rộng được thị trường tiêu thụ. Nhiều lao động địa phương nhờ đó có việc làm với thu nhập từ 3 – 5 triệu đồng/tháng. Và ngày hôm nay, sản phẩm của hợp tác xã Hoa Ban Trắng cùng hơn 300 tinh hoa làng nghề, sản phẩm ocop của cả nước và quốc tế hội tụ về Hoàng Thành Thăng Long, được tôn vinh, quảng bá.

Tiếng trò chuyện với khách

Chị Miên: Trước kia hợp tác xã có 13 thành viên thôi. Bây giờ nhân rộng lên có 19 chị em. Có cả gia đình tham gia giúp đỡ nữa mới làm được những chiếc bánh như thế này. Từ khi thành lập hợp tác xã năm 2018, tạo công ăn việc làm cho chị em mọi người trong bản, vừa giữ gìn bản sắc dân tộc. Đây là gia truyền, của ông cha để lại. Chúng tôi không thể bỏ quên những chiếc bánh này. Sắp tới chúng tôi sẽ làm mẫu mã sang và đẹp hơn, tạo dáng màu khác, nguyên liệu khác nữa. Cũng sẽ từ cái này chúng tôi sẽ làm cả tươi, chúng tôi hút chân không để gửi đi khi khách.

Còn đây là mình đang làm khô đúng không?

Vâng. Đây là đang làm khô. Nếu khách yêu cầu thì chúng tôi có thể làm cho khách. Vào ngày lễ tết có thể làm bánh trôi. (Cười).

Nhạc vui + Tiếng động hiện trường

PV: Đặc sản vùng miền có mặt khắp trong và ngoài tỉnh – Đó là kết quả từ tâm huyết của người dân, là thích ứng để tìm chỗ đứng. Và có những sản phẩm nghề đã chinh phục được những thị trường khó tính tận trời Âu, đơn cử như sản phẩm dệt zèng của hợp tác xã Thổ Cẩm Xanh Aza Kooh, huyện A Lưới, tỉnh Thừa Thiên Huế, mà bà Hồ Thị Hợp, người con của đồng bào Tà Ôi quê hương A Lưới làm giám đốc.

Tiếng động hiện trường dệt zèng

Thổ cẩm hồi sinh, xuất ngoại

Bà Hợp: *Hợp tác xã Thổ Cẩm Xanh Aza Kooh vừa là làng nghề dệt zèng. Cô đã đi được nước Thái, Lào, Nhật Bản, Trung Quốc, Pháp, Nga, Thụy Sĩ. Mình cũng thấy rất vinh dự đã đem cái nghề dệt của mình. Trước khi mình đi mình cũng suy nghĩ làm thế nào người ta biết đến sản phẩm của mình. Không ngại khó khăn, luôn tâm huyết nghề nghiệp của mình.*

Sản phẩm của cô ngoài váy áo ra thì có những sản phẩm gì nữa cô?

Có túi xách, ba lô, khăn, bông tai, rồi có cái cai, kẹp, mũ, có dép dày cũng có. Vì trong đó là các phụ kiện, thời trang hợp nhất. Một sản phẩm dệt đó mình sử dụng được 5 sản phẩm. Ví dụ: một tấm váy, mình sử dụng túi xách, mình sử dụng khăn trải bàn, hoặc là bộ trang phục.

Nhạc vui + Tiếng động dệt zèng

PV: Zèng – một loại thổ cẩm đặc trưng của đồng bào Tà Ôi tại huyện miền núi A Lưới. Năm 2016, nghề dệt zèng được Bộ VH-TT&DL đưa vào danh mục di sản văn hóa phi vật thể quốc gia.

Xưa kia, zèng chỉ được chị em phụ nữ dệt để phục vụ may mặc trong gia đình. Thậm chí, có thời đứng trước nguy cơ mai một. Đau đầu với báu vật cha ông, bà Hồ Thị Hợp đã vận động những người cùng chí hướng, thạo nghề để rồi thành lập hợp tác xã Thổ Cẩm Xanh Aza Kooh năm 2012. Vừa sản xuất, vừa đào tạo con em yêu thích dệt zèng. Từ những hoa văn truyền thống, hợp tác xã đã cho ra đời nhiều sản phẩm đa dạng như váy áo, túi xách, khăn trải bàn, ví, gối... Năm 2015, dệt zèng A Lưới đã có mặt tại sàn diễn thời trang trong ngày hội Kimono tại Nhật Bản. Một năm sau, bà Hợp đem khung dệt của mình đến Paris trình diễn, quảng bá sản phẩm tới các nước Châu Âu. Năm 2019, tại Cung điện của Nữ hoàng Nga Ekaterina Đệ nhị, tiếng lách cách dệt zèng, những hoa văn thổ cẩm A Lưới hiện ra từ đôi bàn tay của bà Hồ Thị Hợp đã khiến cho quan khách có mặt thán phục, trầm trồ.

Bà Hợp: *Tôi thích nhất, ước mong nhất là đem lại tay nghề và tiếng nói của chị em để quần chúng biết đến. Cái ước mong đó thành hiện thực cũng nhờ tham gia các đợt hội chợ. Thứ hai, là trong cuộc đời của tôi may mắn được nhà thiết kế Minh Hạnh đã đem lại thời trang, tấm vải của mình được nhà thiết kế đưa ra thế giới biết đến. Người ta rất ưa chuộng, rất là thích. Nhất là đi Nhật, đi Pháp. Người ta đánh giá, văn hóa Việt Nam rất khác biệt với họ. Đơn hàng bên mình thì phân chia cho chị em. Mình không tính tháng, tính đợt thôi. Ví dụ, trong 2 tháng là có đơn đặt hàng/lần thì mình làm đợt đó. Họ tự dệt, tự làm lấy. Ai tay nghề cao là họ thu được một tháng 3 triệu. Cái nó là tùy theo.*

Tiếng dệt trên khung cửi + trò chuyện

PV: Điều đặc biệt của những tấm zèng là được dệt từ những sợi len với khung dệt tạo bằng cả chục ống lồ ô, tre, nứa. Người phụ nữ lấy chân làm giá đỡ, căng dây buộc vào thắt lưng và ngồi dệt. Họ xâu từng hạt cườm vào sợi để tạo hoa văn cho tấm vải rồi mới đem may váy áo. Tất cả đều được làm bằng tay. Chính

điểm độc đáo ấy đã giúp cho sản phẩm zèng nhận được nhiều đơn đặt hàng trong nước và quốc tế.

Chi Nhan: *Ừ. Mỗi lưng lắm nhưng nghiệp của mình mình phải làm. Tôi tên Rabat Thị Nhan. Rất là vui vì thấy mình có một làng nghề để bảo tồn và phát triển làng nghề của Việt Nam. Mình được tham gia trong một làng nghề được tôn vinh làng nghề truyền thống từ xưa để lại.*

Tiếng dệt zèng + sáo Tà Ôi vui

PV: Mỗi sản phẩm zèng của người phụ nữ Tà Ôi ở A Lưới chứa đựng tình yêu văn hóa dân tộc, yêu thiên nhiên, núi rừng nơi họ sinh sống. Cùng với niềm tự hào, tự tôn dân tộc, hơn 100 thành viên của hợp tác xã đã đưa thổ cẩm Tà Ôi hồi sinh mạnh mẽ.

Tiếng dệt zèng + áo Tà Ôi vui

Quảng bá giọng nam trên nền nhạc

Biến di sản thành tài sản – Đồng bào dân tộc thiểu số làm rạng danh văn hóa cha ông!

PV: Thưa quý vị! Đây là bà con đồng bào Thái ở Mường Lay, Điện Biên; đồng bào Tà Ôi ở A Lưới, Thừa Thiên Huế đã tự mở đường đi cho những di sản của mình. Họ không chỉ tiếp nối được nghề cổ truyền của ông bà mà còn sáng tạo thêm mẫu mã mới, rồi còn biết quảng bá, đem ra cả thị trường trong và ngoài nước.

Nhà cổ thành sản phẩm du lịch

Nhạc Tây Nguyên + tiếng xe cô + tiếng chim hót

Tạm biệt những người phụ nữ dân tộc thiểu số năng động của núi rừng Tây Bắc, của mảnh đất miền Trung, mời quý vị và các bạn đến thành phố Buôn Ma Thuột, Đắk Lắk, vào thăm buôn Cô Thôn – một buôn cổ của người Ê Đê được mệnh danh là “ngôi làng trong phố” đẹp nhất thủ phủ café, cùng tôi đắm mình trong không gian văn hóa của đồng bào nơi đây.

Nhạc Tây Nguyên vui + tiếng xe cô + tiếng chim hót

Nằm ở cuối đường Trần Nhật Duật, buôn Cô Thôn hiện ra với cổng chào hoành tráng, mái ngói đỏ tươi. Bước chân vào buôn, du khách không khỏi ngỡ ngàng khi bước đi trên con đường trải nhựa sạch sẽ, rộng rãi với 2 chiều xe qua lại. Mặc dù giao thông mang dáng dấp của phố thị, vậy mà buôn Cô Thôn vẫn yên bình với khoảng trời trong xanh, với những nếp nhà sàn dài truyền thống nằm xen kẽ dưới bóng cây và trăm hoa đua nở. Có nắng, có gió nhưng không quá gay gắt đã phần nào giúp bước chân của chúng tôi bớt mệt mỏi khi hòa mình trong không gian êm đềm này.

H’Jin: *Huyền thấy đấy. Trong một ngày có thể thời tiết ở đây sáng tới chiều là nó có 4 mùa vậy đó. Buổi sáng thì có thể là lạnh. Gần 8 – 9 giờ nó lại hứng nắng nó rất là đẹp. Rồi tới buổi trưa, tầm 2 – 3 giờ chiều thì nó nắng, nóng. Nhưng rồi từ 5 giờ chiều là nó bắt đầu lạnh. Vừa có nắng, vừa có gió, nó rất là hài hòa.*

PV: Vâng, H'Jin – cô cháu dâu của cô già làng A Ma H'Rin buôn Cô Thôn đã bật mí một điều thú vị về khí hậu nơi đây. Trong một ngày, bạn có thể cảm nhận thời tiết 4 mùa trong năm thì còn gì tuyệt vời bằng phải không ạ?!

Tiếng mua bán trao đổi với du khách

+ *Tiêu là tiêu của người Ê Đê trông*
+ *Cà này có muối xối được không?*
+ *Dạ không, cái này là cà đắng. Cái này là cà bản địa của người bên con. Cà tự nhiên, tự mọc lên. Cà này thì nấu với xương, cá khô, với lại phèo bò. Cái này nấu phải có lá é, củ nén,..*

Tiếng trò chuyện + Nhạc Tây Nguyên

PV: Buôn Cô Thôn hay còn gọi là Eakô Thôn, trong tiếng Ê Đê có nghĩa là đầu nguồn suối. Và theo ghi chép, Cô Thôn từng là buôn làng giàu mạnh nhất ở Tây Nguyên. Buôn được hình thành từ năm 1956 trong kế hoạch khai hoang, lập đồn điền trồng café. Ngày nay, một số gia đình tới Cô Thôn lập nghiệp trước kia đã quay về buôn cũ, nhưng đại gia đình cô già làng A Ma H'Rin cùng hơn 60 hộ gia đình đồng bào Ê Đê vẫn ở lại nơi đây. Và Cô Thôn vẫn lưu giữ được dáng dấp độc đáo của buôn làng Ê Đê xưa, trở thành một trong những điểm tham quan hấp dẫn.

Tiếng trao đổi hàng hóa với du khách + tiếng xe cô

Theo quan sát của tôi, ven vệ đường không quán xá tấp nập, chỉ nhõn một sạp rau củ của chị A Ru Niê đầy màu sắc với cà đắng, tiêu, mướp, cà chua, bí, ớt... đang rất đông du khách. Đây đều là thức quà giản dị, là nguyên liệu làm nên những món ăn thường ngày đậm chất núi rừng của người Ê Đê. Nhìn thấy chúng, như thấy cả cuộc sống bình dị của con người trong buôn.

Tiếng trao đổi hàng hóa với du khách + tiếng xe cô + tiếng cười

Tiếng nhạc + Tiếng động trong ngôi nhà dài làm quán café

Du khách:

+ *Mình ở cư M'Nga. Mình dẫn bạn đi, bạn mình ở dưới Bình Phước lên.*
Buôn Ma Thuật có rất nhiều địa chỉ có thể tham quan tại sao anh lại dẫn bạn mình đến đây ạ?

Người bản địa ở đây buôn này nó nổi tiếng. Với lại không gian nó yên tĩnh. View quanh quanh mát. Café thì đậm chất người dân bản địa ở đây. Gần đây thì hay lên.

Tiếng thìa khuấy café

+ *Thích, mát mẻ, yên bình.*
+ *Nói chung mình rất thích không gian, khí hậu ở trên Tây Nguyên này, đặc biệt lần đầu tiên ghé quán café này thấy rất thích. Tại vì ở trên mình cái văn hóa nó khác, lên đây mình thấy sự khác biệt. Mình rất thích văn hóa của người dân tộc trên đây.*

...

Tiếng khách trò chuyện, thưởng thức café, tiếng nhạc trong nhà sàn Ê Đê

PV: Thưởng thức café đậm chất Tây Nguyên trong không gian nhà sàn dài, bạn nghĩ sao?!

Men theo con đường chính là những ngôi nhà sàn dài, mang dang dấp của con thuyền với cầu thang lên, có vầng trăng khuyết cùng bầu ngực căng tròn thể hiện uy quyền của người phụ nữ. Đồng bào Ê Đê sinh sống trong buôn giờ đây đã biết làm du lịch, tận dụng không gian này, có hộ trưng bày các món đồ lưu niệm; nhà khác lại giới thiệu những món đặc sản Ê Đê như rượu cần, cơm lam,... Có gia đình lại để hẳn không gian nhà sàn thành nơi cho khách thưởng thức café với cách bài trí giữ nguyên không gian của một gia đình Ê Đê quyền quý: có trống H'gor, có ghế dài K'pan, những bộ chiêng đồng quý giá...

H'Jin: Đến với các buôn làng của người Ê Đê đập vào mắt các bạn là cái nhà sàn dài. Và nét đặc trưng để nhận biết được đó chính là luôn luôn có hai cái cầu thang. Một cầu thang đực, một cầu thang cái. Cầu thang cái nó thể hiện cái nữ quyền của người đồng bào Ê Đê. Tại vì người đồng bào Ê Đê theo chế độ mẫu hệ, luôn luôn có cầu thang có bầu ngực với hình trăng khuyết. Các bạn biết không? Chúng tôi sống ở nhà sàn dài là ngày xưa còn có nhiều thú dữ. Mình làm cái sàn nó cao lên để tránh thú dữ. Thú hai nữa là ở dưới đó mình nuôi gia súc đó. Rồi ở nhà sàn trên, ví dụ nhà có 5 người con, có 2 gái thì mình sẽ để lại 2 cái gian. Một gian cho hộ gia đình đã lấy chồng rồi. Đến với buôn Cô Thôn của chúng tôi các bạn có thể ngắm được những ngôi nhà sàn như thế này. Vẫn còn lưu giữ được nét truyền thống. Trong nhà em hiện tại thì có hai bếp. Bếp phòng khách để cho người đàn ông họ tiếp khách. Và bếp ở dưới cuối nhà dành cho người phụ nữ nấu ăn cho chồng con. Đến với buôn Cô Thôn, các bạn sẽ được chụp hình với những cảnh đẹp của các nhà sàn dài Ê Đê. Nó đẹp đến mức mà làm cho mình cảm thấy nó có sự bình yên trong lòng. Mình ngồi nhâm nhi ly café thì đúng bài. (Cười). Tuyệt vời ạ!

Tiếng Sáo Khút Ê Đê + dân ca Ê Đê trình diễn cho du khách xem

PV: Buôn Cô Thôn đẹp, bình yên như tiếng sáo khút mà bạn đang nghe. Và đôi lúc cũng rộn ràng với tiếng cồng, tiếng chiêng buôn làng vào hội nữa. Đến đây, bạn sẽ thỏa thuê đắm chìm trong không gian văn hóa Ê Đê như lời giới thiệu của Y Xác Ly A Run, bạn là chủ của cô gái làng A Ma H'Rin.

Y Xác Ly: Ngoài tham quan những ngôi nhà dài truyền thống, chúng ta cũng có thể hòa quyện vào tiếng cồng chiêng bản địa ở nơi đây. Tiếng kẻ klan, Ei rei, múa xoang, lửa trại... Buôn Cô Thôn hiện tại có 65 hộ là người đồng bào dân tộc Ê Đê. Buôn làng nằm giữa phố hay còn gọi là làng giữa phố. Nhưng để giữ được cái nét đặc trưng đó, người đồng bào dân tộc Ê Đê ở đây họ vẫn giữ lại nhà sàn dài truyền thống của mình.

Du khách: Cảm thấy rất là thích về một không khí nó khác lạ hoàn toàn. Ở trên cao nguyên lộng gió uống café để thưởng thức. Ngồi từ sáng tới giờ nói chuyện với mấy bạn ở đây, thì biết thêm về nguồn cội, biết thêm về tập tục, văn hóa mình cảm thấy thú vị, thỏa mãn một chút về sự tò mò, một chút hiểu biết. Biết thêm

một chút văn hóa như thế mình cảm thấy cuộc sống có một cái gì đấy nó thú vị hơn. Rất là quý!

Trống chiêng lễ hội Ê Đê

PV: Dù nếp sống hiện đại đã hiện diện trong ngôi nhà của người Ê Đê buôn Cô Thôn, có hộ đã thay mái lợp tranh thành mái ngói, có hộ đã làm nhà gạch xây. Nhưng bên cạnh ngôi nhà gạch xây ấy họ vẫn không hề phá bỏ công trình nhà sàn dài truyền thống.

Bởi họ hiểu rằng, giữ được nếp nhà sàn dài là giữ được nếp văn hóa cổ truyền của cha ông, là giữ được tiếng chiêng, nhịp trống mùa lễ hội với những nghi lễ, tập tục cổ truyền gắn kết gia đình, dòng họ, cộng đồng. Và đó là niềm tự hào để họ đem khoe với khách phương xa. Để cho những ai một lần đặt chân đến đều yêu và trân quý.

Trống chiêng lễ hội Ê Đê

Quảng bá giọng nữ trên nền nhạc: *Phát huy vốn quý của tổ tiên, nhà cổ thành sản phẩm du lịch hút khách; thức quà quê giản dị đạt danh hiệu sản phẩm ocop 3 sao; thổ cẩm hồi sinh, chu du tận xứ người... Cuộc sống của đồng bào dân tộc thiểu số có thêm nhiều tiếng cười!*

PV: Thưa quý vị! Bản sắc văn hóa chính là “tấm thẻ căn cước” của mỗi cộng đồng dân tộc. Di sản văn hóa chính là chìa khóa cho sự phát triển bền vững trong sự giao lưu, hội nhập ngày hôm nay. Gìn giữ và phát huy được di sản văn hóa riêng có, chính là phương thức bảo vệ vững chắc “tấm thẻ căn cước” ấy của dân tộc.

Xây dựng tour du lịch di sản - Lan tỏa những giá trị đặc biệt của Việt Nam đến với thế giới

Nhạc Chăm vui

Và không nằm ngoài quy luật đó, ở miền Tây Nam Bộ nước ta, cộng đồng người Chăm hồi giáo Islam sinh sống tại An Giang cũng chọn cho mình một cách thức riêng trên con đường hội nhập. Lần đầu tiên thế giới ngõ ngàng với tour du lịch “*Một ngày làm người Chăm Châu Phong*” do chính chủ thể văn hóa làm hướng dẫn viên. Mời bạn cùng tôi trải nghiệm tour du lịch này với người Chăm Islam tại ấp Phũm Soài, xã Châu Phong, thị xã Tân Châu, An Giang nhé. Hơn 600 hộ dân nơi đây đều là người Chăm Islam.

Tiếng đường phố

Cô Rofiah vừa trình diễn vừa vui vẻ giới thiệu làm bánh bò

Hướng dẫn viên phiên dịch tiếng Anh cho đoàn khách Mỹ theo giới thiệu của cô Rofiah

+ *Cái này làm bằng gì hả cô?*

+ Cô Rofiah: *Cái làm bằng gạo, đường, dừa. Cái này đặc sản của người Chăm luôn. Đó. Cái này chín bằng nắp, nó phì lên. (Cười).*

Bẻ củi, đập dừa khô đốt nắp nướng

+ Cô Rofiah: *Cái này mình đốt cho nó nóng thiệt là nóng nè. Bột này nè thấy không? Mình để trứng vô. Đổ xong nè. Mình đẽ 3 lần cho nó đẹp. Khi nào không có vành thì đổ tròn, khỏi phải đẽ. Đó, đập nắp lên cho nó chín bằng nắp.*

Hướng dẫn viên phiên dịch tiếng Thụy Sĩ cho đoàn khách Thụy Sĩ theo giới thiệu của cô Rofiah

...

PV: Chỉ cần chi trả 10.000 Việt Nam đồng, du khách nước ngoài đã có cơ hội trải nghiệm cảm giác trở thành một thợ bánh người Chăm Islam. Tự tay mức bột, đổ lên chảo nóng, vùi củi than hồng nướng bánh bằng nắp đất. Rồi hồi hộp canh bánh chín và sung sướng thưởng thức bánh thơm ngon do mình làm ra dưới sự hướng dẫn của cô Rofiah – nghệ nhân làm bánh nức tiếng ở ấp Phũm Soài.

Tiếng du khách Thụy Sĩ nền: *Rất là ngon! Cách làm bánh rất là hay, rất là lạ, hoàn toàn khác với cách làm của chúng tôi.*

HDV công ty du lịch: *Nhiều nước lắm. Ý nè, Anh nè, Đức nè, Canada, Bỉ nè... Thứ 7, chủ nhật, thứ hai, thứ ba sẽ đến đây. Đi tham quan với ăn bánh bò. Nó thích lắm. Anh ở Aristo Sài Gòn. Thứ 7, chủ nhật ở khách sạn mình rồi xong nó hay tới đây. Cứ đi một đoàn đó là 30 – 40. Có khi 70 – 80 cũng không chừng.*

Tiếng giới thiệu bánh bò + tiếng gà gáy + tiếng đường phở

Hơn một năm nay, sạp hàng nhỏ bên lề đường trước sân nhà của cô Rofiah luôn có khách du lịch trong nước và quốc tế ghé thăm. Cô vui, không chỉ bởi món bánh cổ truyền của người Chăm Islam được du khách khắp nơi đón nhận, mà cách thức làm bánh, nướng bánh truyền thống của người Chăm Islam cũng được nhân rộng khi cô và gần chục hộ gia đình trong ấp kết nối với người dân địa phương, cùng nhau mở tour du lịch, cho khách trải nghiệm chuỗi di sản độc đáo của người Chăm Islam như: ẩm thực, làng nghề truyền thống, công trình tôn giáo, nhà cổ, văn nghệ dân gian...vv

Cô Rofiah: *Khách người ta thích. Khách Tây, khách Việt mình ở đâu cũng về, khách nào cũng nhiều.. Người ta thấy lạ lạ người ta vô người ta đòi đồ thì mình cũng cho. Đồ thử, giở lên nhìn đẹp người ta khoái. Người ta nói số 1. Mình cũng hân hạnh lắm vì văn hóa người Chăm người ta biết đến nhiều. Khách tây ở bên chỗ xưởng dệt, bên bánh bò cũng chung chỗ vậy đó. Đi đâu thì cũng đi chung.*

Tiếng dệt khung cửi

Cười

Bà Saymah vui vẻ giới thiệu cách thức dệt + trò chuyện với khách tham quan

Cái này nó vô tới 4 con go. Con go mình xỏ qua, mình cảm thấy nó hở vậy nè con thoi nó mới đi.

Bà Saymah vừa giới thiệu vừa thực hiện thao tác dệt

*Dệt đi con thoi nó đi
+ Làm ra cái vải
+ Dệt cái khăn này mình dệt bao lâu ạ?
+ thợ dệt giỏi người ta dệt ngày 5 tấm*

...

Tiếng hiện trường

Dệt thổ cẩm của người Chăm Islam là một nghề có tuổi đời hàng trăm năm. Mỗi sản phẩm dệt được làm ra từ rất nhiều công đoạn tỉ mỉ như lựa chỉ, nhuộm màu, phối màu, tạo hình hoa văn, dệt vải... Hiện, những quy trình này duy nhất có xưởng dệt nhà bà SayMah tại ấp Phũm Soài cho khách xem và trải nghiệm.

Du khách Mỹ nên: *Tôi là Andray, đến từ California. Tôi mới đến đây thôi, nhìn thấy họ còn giữ được nghề truyền thống này thực sự thấy ý nghĩa. Tôi thích thú với những hoạt động dệt vải như thế này. Người phụ nữ rất là giỏi (mô phỏng động tác dệt + Cười). Bạn thấy đấy! Rất thú vị!*

Du khách Pháp nên: *Họ quá khéo tay. Tôi rất ấn tượng với mô típ hoa văn của người Chăm. Tôi đã chụp rất nhiều ảnh để làm kỷ niệm.*

Bà SayMah: *Tại tôi đây là nghề của ông nội để lại. Đời tôi là đời thứ 3. Bởi vì tui cũng thích nghề này, giữ lại cho sau này biết dân tộc của tôi, nghề này là nghề chính của gia đình trước kia. Mong muốn của tôi cho thế hệ sau này nối nghiệp tôi. Thấy trải nghiệm nó cũng vừa vui, vừa có thu nhập.*

Tiếng mở cửa

SaPhiNah giới thiệu buồng cưới, phong tục hôn nhân của người Chăm Islam

SaPhiNah: *Ở đây mình có dựng cái buồng cưới là mình chỉ dựng sơ thôi, nhưng nó có đầy đủ nét đặc sắc của người Chăm ở đây. Cái ô này có ý nghĩa là mình đưa rể. Phong tục của người Chăm là bắt rể, không có bắt dâu. Là khi mà mình cưới xong là chú rể phải qua nhà cô dâu. Nếu mình có điều kiện mình sẽ ra riêng. Cái ô này có mục đích che nắng, che mưa. Chú rể như một ông hoàng chuẩn bị qua rước cô dâu.*

Du khách: + *Ai sẽ vác cái ô này đi cạnh chú rể?*

+ *Thanh niên. Bạn thân của chú rể hay thanh niên trong xóm*

+ *Có cần phải là người có vợ hay chưa vợ gì không?*

+ *Không, không. Phần ở đây thì nó có thêm dịch vụ thuê trang phục, mình hóa trang làm người Chăm. Khách du lịch lại là mình có thể mặc những chiếc áo truyền thống của người Chăm. Áo có hai loại, một loại là bình thường, thứ hai là trang phục cưới*

Bà SayMah trò chuyện, giới thiệu với khách về phong tục hôn nhân của dân tộc mình

PV: *Thưa quý vị! Không chỉ được trải nghiệm quy trình làm thổ cẩm, chiêm ngưỡng sắc màu hoa văn của người Chăm Islam, tại xưởng dệt này, gia đình bà SayMah còn dành riêng một căn phòng nhỏ trang trí thành buồng cưới theo tập tục cổ truyền của người Chăm Islam. Khách đến, có thể hóa trang làm cô dâu, chú rể*

trong sắc phục Chăm Islam truyền thống. Hoặc nghe họ kể về cuộc sống bình dị của chính mình... cảm nhận nét văn hóa của cộng đồng dân tộc anh em sinh sống trên dải đất hình chữ S đa dạng và phong phú! Ý tưởng này do chính ông MoHaMad – chồng bà SayMah khởi xướng và đưa vào tour du lịch “Một ngày làm người Chăm Châu Phong”.

Ông MoHaMad nói chuyện với đối tác lữ hành qua điện thoại

Ông cũng là người phối hợp, liên kết với các công ty du lịch lữ hành, khách sạn để thiết kế các điểm, tuyến thích hợp với từng nhóm đối tượng du khách. Cô con gái SaPhiNah của ông bà cũng là người trực tiếp đào tạo các chị em phụ nữ học ngoại ngữ, tiếp khách.

Ông MoHaMad: Tôi đang chú trọng thêm vấn đề du lịch là du lịch cộng đồng. Có nghĩa là cố gắng tạo điều kiện cho những người dân ở đây tham gia hơn nữa. Ví dụ, tôi làm dệt rồi thì bên cạnh tôi họ làm bánh, hay là gì đó. Rồi khôi phục lại những cái trống xưa đó. Bây giờ nó có một đội ở dưới thánh đường dưới kia. Có một đội những ông bác lớn tuổi, 7 ông với 7 cái trống, nhạc cụ xưa và hát những bài hát xưa. Rồi vấn đề ẩm thực. Lục lại những món ăn truyền thống. Ở đây tôi có một anh chàng làm tung lò mò có nghĩa là làm lạp xưởng bò. Cũng kết hợp ở đây. Nó cũng tạo ra những cái gì mới đối với khách du lịch.

Khoảng bao nhiêu tiền trong một tour như thế ạ?

Một người nếu mà trọn gói cũng trên 1 triệu. Sau khi mà tiền mà gom về rồi. Anh làm lạp xưởng bò sẽ tính theo đầu người. Ví dụ, 1 người 20.000 – 30.000 đồng thì được 300.000 đồng sẽ đưa cho ông làm lạp xưởng bò. Còn bánh bò nướng thì tính theo cái. Nướng bao nhiêu cái thì mỗi một cái 10.000 đồng. Quay về ở đây xong rồi mới chia lại. Còn về hát nhạc thì hát theo số. Ví dụ, nửa tiếng là bao nhiêu đó. Du lịch trải nghiệm, cần có nhiều người tham gia nó mang ý nghĩa cộng đồng cho mọi người đều có thụ hưởng. Phát triển du lịch cộng đồng đây nó vừa mang lại thu nhập cho bà con, lại vừa mang lại ý nghĩa là bảo tồn di sản văn hóa của cha ông để lại. Cho nên, chúng tôi mới thiết lập một cái tour như thế này. Sau này nữa cũng vẫn là những cái truyền thống này cũng sẽ được mang ra giới thiệu cho mọi người.

SaPhiNah: Em rất muốn bảo tồn những cái gì liên quan đến nét đặc sắc của người Chăm. Cái mục đích quan trọng nhất đối với em là tạo việc làm cho mọi người. Nếu mà em có khách em sẽ tạo việc làm cho cỡ 10 người/ngày. Đón khách, hướng dẫn... là cộng đồng người Chăm luôn. Rồi những người phụ nấu ăn với em, đánh trống rập bà nà... Người phụ nữ Chăm thường thường là làm nội trợ. Mà họ lại rất lệ thuộc vào đàn ông. Em mong muốn phụ nữ Chăm mình giờ phải tự tin và nghĩ là mình có khả năng làm được điều đó và mình sẽ giúp ích được cộng đồng.

Phụ nữ Chăm vui vẻ giao lưu với khách + hướng dẫn đội khăn + chụp ảnh cho khách

- + Lấy nón đội một cái chụp hình
- + Ô, tuyệt vời
- + Có máy không chụp cho?

...

Chi HaSaNah: *Làm mỗi ngày vậy đó. Có công việc làm. Dệt rồi quay sợi. Giao lưu đó. Mặc đồ cho khách luôn. Sa Phi Na nó dạy tiếp khách đó. Nó dạy nói tiếng Anh luôn đó. Qua đây hết ngại. (Cười) Tiếp xúc nhiều. Vui. (Cười)*

Trình diễn trống rap ba nà + hát

PV: Dù mới mở tour từ khoảng giữa năm 2023, ngay sau khi nghi lễ vòng đời và nghề dệt thổ cẩm của người Chăm Islam xã Châu Phong ghi danh di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia, nhưng tour “*Một ngày làm người Chăm Châu Phong*” đã đón hơn 2.000 lượt khách trong nước và quốc tế. Phần lớn các du khách ngoại đến từ Đức, Pháp, Mỹ, Thụy Sĩ, Nhật, Trung Quốc, Malaysia... Dịp cao điểm, có hộ gia đình thu về 70 – 80 triệu đồng/tháng từ bán sản phẩm.

Anh Duy: *Thực hiện kế hoạch phát triển du lịch tại thị xã Tân Châu giai đoạn 2021 – 2025, định hướng đến 2030, thị xã Tân Châu đã xây dựng một kế hoạch “Một ngày làm người Chăm tại xã Châu Phong”, hướng đến vừa bảo tồn làng nghề, vừa bảo tồn các giá trị di sản văn hóa của đồng bào dân tộc Chăm. Chúng tôi rất tin tưởng vào sự phát triển của tour du lịch này. Bà con rất phấn khởi, cởi mở, tự nguyện chung tay cùng địa phương phát triển du lịch. Địa phương sẽ xem xét và có thể hỗ trợ lại để cho họ vay vốn phát triển thêm về nội dung này. Chúng tôi có định hướng kết nối các tour, để nhân rộng, quảng bá được nhiều du khách biết đến. Tôi tên Huỳnh Thanh Duy, công tác tại UBND xã Châu Phong, là công chức văn hóa xã hội.*

Trình diễn trống rap ba nà + hát

Cùng làm, cùng nhau hưởng lợi, cùng phát triển cộng đồng, cùng gìn giữ vốn quý của cha ông! – Tư duy ấy giúp cộng đồng các dân tộc thiểu số nước ta thêm đoàn kết, thêm động lực phát huy di sản tổ tiên, biến di sản thành tiền bạc. Và họ đã làm được một cách chủ động, tự tin, bản lĩnh, từng bước lan tỏa bản sắc văn hóa Việt Nam đến với thế giới.

Quảng bá giọng nam trên nền nhạc

Biến di sản thành tài sản – tiềm năng văn hóa, du lịch được khai thác và phát triển bền vững; bản sắc văn hóa của cha ông được bảo tồn, tỏa sáng!

PV: Tới đây, thời lượng của chương trình đã hết. Hải Huyền xin chào và cảm ơn quý vị và các bạn đã đồng hành với chúng tôi!